

B. Φίλια: ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Τό κείμενο αυτό είναι μία κριτική τοποθέτηση απέναντι στο βιβλίο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ του Β. Φίλια, που δόθηκε φέτος για διδασκαλία και θά αποτελέσει τό αντικείμενο εξέτασης τών μαθητών τής Γ΄ Λυκείου στό μάθημα τής Κοινωνιολογίας στις εισαγωγικές εξετάσεις για τά ΑΕΙ, μέ βάση ένα συγκεκριμένο κριτήριο. Δέν θά σταθοῦμε δηλαδή ἐδῶ στήν καταλληλότητα τοῦ βιβλίου ὡς παιδαγωγικό εργαλείο για τα παιδιά τής Γ΄ Λυκείου, οὔτε στά προβλήματα πού δημιουργήθηκαν στις εξετάσεις, καί ἀκόμα δέν θά τοποθετηθοῦμε στήν συνολική σύνθεση τοῦ βιβλίου, τήν ἐπιλογή τών θεωριῶν πού συμπεριλαμβάνει (ἢ ἐκείνων πού ἀποσιωπά). Αυτό πού μάς ἐνδιαφέρει εἶναι ὁ αὐταρχισμός πού ἀποπνέει τό κείμενο. Καί ἐνῶ ὁ αὐταρχισμός ὡς περιεχόμενο ἄλλων μαθημάτων ἔχει ὅπως-δήποτε ἀρνητικά ἀποτελέσματα, ὁ αὐταρχισμός ὡς περιεχόμενο στήν κοινωνικοποίηση ὡς ἀντικείμενο διδασκαλίας ἔχει πολὺ συγκεκριμένα (καί ἐπικίνδυνα;) ἀρνητικά ἀποτελέσματα. Μέ αὐτό τό σκεπτικό, τό περιεχόμενο τοῦ βιβλίου μέ αὐταρχικούς ὁρισμούς καί λέξεις πού φανερῶνουν τέτοια πρόθεση μάς ἀνησυχεῖ. Εὐλογο γαίνιουνται τά ἐρωτήματα: Για ποῖο σκοπό γράφτηκε; Μέ βάση ποιούς ἐκπαιδευτικούς καί παιδαγωγικούς στόχους διαλέχθηκε για νά διδαχθεῖ καί νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο εξέτασης στή Γ΄ Λυκείου; Μέ ποῖο σκεπτικό καί μέ ποιά διαδικασία ἐγκρίθηκε;

Μία βασική μας ἀντίρρηση για τή χρησιμοποίηση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου εἶναι ὅτι ἡ προβληματική τής κοινωνικοποίησης δέν μπορεῖ νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο διδασκαλίας σ' αὐτό τό ἐπίπεδο ἐκπαίδευσης γιατί προϋποθέτει ἕνα σύνολο γνώσεων πού οἱ μαθητές τής Γ΄ Λυκείου εἶναι ἀδύνατο νά ἔχουν μέ τή σημερινή δομή καί περιεχόμενο τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἐντικείμενο διδασκαλίας μπορεῖ νά γίνει μόνο μέσα ἀπό μία αὐταρχική ἄποψη, για τήν κοινωνικοποίηση ὅπως ἐκφράζεται μέσα στις σελίδες τοῦ βιβλίου καί μέσα στά πλαίσια τοῦ διδασκαλιοκρατούμενου καί αὐταρχικοῦ (ἀπό τήν ἄποψη δημιουργίας καί μετάδοσης γνώσης, πού καταλήγει νά εἶναι αὐταρχική μετάδοση μόνο) ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος σέ ὅλα τά ἐπίπεδά του.

Τό βιβλίο ὁδηγεῖ ἀναμφίβολα σέ ἕνα στεῖρο ἀκαδημαϊσμό λειτουργικιστικῆς θεώρησης στή βάση του, διανθισμένο μέ μοντέρνους διανοητές, καί ἐδῶ κι ἐκεῖ, σκόρπιους προβληματισμούς τοῦ συγγρα-

φέα. Ξεκινά με όρισμό πού, ανεξάρτητα από τό περιεχόμενό του, από τήν ίδια τή φύση του ως όρισμού άνοίγει τήν πόρτα στό **διδασκτικισμό** και όδηγει κατευθείαν στην **άποστήθιση**. Η «άποθεωρητικοποίηση» πρós τήν όποία παροτρύνει ό συγγραφέας στην είσαγωγή του (γεγονός πού δείχνει ότι κάπου έχει αντίληφθει τό μέγεθος του προβλήματος) είναι άδύνατη γιατί τό ίδιο τό βιβλίό, ή νοοτροπία του και ή εκπαιδευτική φιλοσοφία πού αποπνέει δέν παρέχουν καμιά δυνατότητα για άποθεωρητικοποίηση. Οί λόγοι είναι άπλοί: δέν έχει επιχειρηθεί κανένας συστηματικός μέ τήν κοινωνική καθημερινή πραγματικότητα, κανένα ούσιαστικό παράδειγμα, καμιά αναφορά στην **έλληνική** κοινωνική πραγματικότητα. Τίποτα πού νά κάνει τό παιδί νά σκέφτεται αυτά πού διαβάσει σέ σχέση μέ μιά πραγματικότητα πού γνωρίζει ώστε νά τό βοηθήσει νά **κατανοήσει**.

Ό ίδιος ό όρισμός τής κοινωνικοποίησης (σελ. 7,15) είναι άυταρχικός και προϋποθέτει παθητικά μέλη τής κοινωνίας, δέκτες πού μαθαίνουν τούς ισχύοντες κοινωνικούς κανόνες ώστε νά εξασφαλίζεται και νά διατηρείται ή ισχύουσα κοινωνική συνοχή. Δηλαδή υπάρχει εδω μιά άρνηση τής εξέλικτικής διαμόρφωσης τών κοινωνικών σχέσεων πού **διαλεκτικά** προσδιορίζουν τούς κοινωνικούς κανόνες. Είναι φανερό ότι έχει επιλεγεί ένας άυταρχικός όρισμός για τήν κοινωνικοποίηση χωρίς αναφορά στους σύγχρονους όρισμούς πού όχι μόνο δέν μιλάνε για περιοριστικούς κανόνες αλλά τονίζουν ότι ή κοινωνικοποίηση είναι μιά διαδικασία στην όποία υπάρχει **άλληλεπίδραση** του θεωρούμενου «φορέα» και του θεωρούμενου «δέκτη». Ό συγγραφέας αντίθετα διατυπώνει ότι επιτυχία «...τής προσαρμογής εκφράζεται μέ τή μορφή τής χωρίς αντίρρηση άποδοχής κοινωνικών στερεοτύπων από τό άτομο». Δηλαδή ή κοινωνικοποίηση προτείνεται ως **μονόδρομη** σχέση μέ ξεκάθαρους τούς ρόλους του «φορέα» και του «δέκτη» όπου ή επιτυχία τής διαδικασίας εξαρτάται από τόν άυταρχισμό του «φορέα», και τήν ύποδούλωση του «δέκτη».

Στή συνέχεια, στή σελίδα 75 ό συγγραφέας θίγει τό σημαντικότερο θέμα τών κοινωνικών συγκρούσεων όπου οί έπιλογές πού παρουσιάζει στό «νεαρό άτομο» είναι «ή μεγάλη άρνηση», «οί μικροαμφισθητήσεις» και «ό δλοκληρωτικός άρνητισμός» πού όδηγει σέ άδιέξοδο και κάνει τό άτομο νά «ύποσσει μιά πλήρη άποπρο-

σωποποίηση» (sic). Έδω διαφαίνεται ένας εύνοχισμός τών «μικρών» (:) καθημερινών άγώνων και κοινωνικών κινητοποιήσεων. Γιατί άν από τή μιά ύπάρχει ή «μεγάλη άρνηση», κάπου στην επικράτεια του άπραγματοποιήτου και από τήν άλλη ή καθημερινή φθορά ή ό άφανισμός στην «άνώνυμη» μάζα (άλήθεια ποιά είναι ή «άνώνυμη μάζα»; μήπως είναι ό λαός;) τότε ποιά είναι ή έλπίδα για άγώνες πού όδηγούν **καθημερινά** σέ μικρές νίκες και σέ νέες κοινωνικές συνθέσεις; Γιατί αυτή ή άποθάρρυνση τών νέων ανθρώπων;

Σημαντική και χαρακτηριστική θεωρούμε τήν αναφορά στό ρόλο τής Παιδείας, στή σελίδα 77, όπου βέβαια προκύπτει τό έρώτημα άν πρόκειται για κάποια άφηρημένη έννοια τής «Παιδείας» ή άν πρόκειται για τή συγκεκριμένη έκφραση τής στό σύγχρονο κοινωνικό μόρφωμα, και (μήπως θάπρεπε επιτέλους) άκόμα ειδικότερα στή χώρα μας. Και ρωτάμε: Γιατί ή κοινωνικοποίηση **στά πλαίσια τής κυρίαρχης ιδεολογίας** έμφανίζεται άπλά ως κοινωνικοποίηση; Είναι ούδέτερη διαδικασία; Άνεπηρεάστη από τό status quo; Γιατί ή **νομιμοποίηση τής ένταξης στον ιεραρχημένο καταμερισμό εργασίας** έμφανίζεται ως «επαγγελματική προετοιμασία τών ατόμων»;

Σέ σχετικό θέμα ό συγγραφέας (σελ. 81-82) αναφέρει ότι «ή διάσταση μεταξύ θεωρίας και πράξης ξεκινάει ήδη από τά φοιτητικά θρανία», όπου οί λύσεις μεταφέρονται έτοιμες άνάλογα μέ τόν τρόπο εκπαίδευσης του καθηγητή, άσχετες μέ τά εδω προβλήματα και συνθήκες. Συμφωνούμε άπόλυτα! Και θέτουμε τό έρώτημα στον καλοπροαίρετο αλλά κριτικό άναγνώστη: Μήπως τό βιβλίό **ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ** άποτελεί άκριβώς συμβολή στις παραπάνω πρακτικές;

Και βέβαια θά μπορούσαμε νά συνεχίσουμε μέ πολλά παρόμοια παραδείγματα άυταρχικής αντίληψης για τήν κοινωνία, τά μέλη τής και τήν κοινωνικοποίηση. Έπισημαίνουμε μόνο μερικά πραγματικά έντυπωσιακά: Τό βρέφος είναι «ίμπεριαλιστικό», «γιατί δέν γνωρίζει περιορισμούς στην ίκανοποίηση τών ένστικτωδών αναγκών του». Κάποιος από όλους τούς άρμόδιους πού ένέκριναν τό βιβλίό θά έπρεπε νά ξέρει ότι ό **ίμπεριαλισμός** δέν έχει καμιά σχέση μέ τήν άπόλυτη άδυναμία και τς άπερίοριστες άνάγκες του άδύνατου, αλλά μέ τήν **πρόθεση και τήν πρακτική τής εκμετάλλευσης του δυνατού**. Και στή σελίδα 122: «Η κοινωνία...

είναι... ένα πανταχού παρόν σύστημα σχέσεων και ύποταγής... Τό άτομο μέσω τής ταξικής του θέσης μετέχει στό σύστημα καταναγκασμού...» Μέχρις εδω πάει καλά, κάπως έτσι έχουν τά πράγματα, αλλά άποσιωπάται ή **ταξική πάλη**, ό άγώνας για **κοινωνική άπελευθέρωση** και αυτό δέν είναι **θεμιτό** νά γίνεται. Ό άναγνώστης μένει μετέωρος σέ μιά έντύπωση ότι οί άνθρωποι έχουν δεχθεί αυτές τς σχέσεις κυριαρχίας - ύποταγής χωρίς διαμαρτυρία, χωρίς λαϊκούς άγώνες.

Οί άναφορές πού γίνονται, «σε περιόδους κοινωνικών άναστατάξεων, διαφοροποιήσεων, άναστατώσεων ή άνατροπών» (sic) μιλάνε άόριστα για «άνατοποθέτηση κοινωνικών ρόλων» και ό συγγραφέας περιορίζεται σέ μιά άνάλυση ψυχολογικού περιεχομένου πού διατυπώνει ότι «σε τέτοιες περιόδους τά άτομα χάνουν τήν άυτασφάλεια του κοινωνικού τους ρόλου... δημιουργούνται σέ μαζική κλίμακα **δριακά φαινόμενα ανθρώπων**... περιπτώσεις **μποεμισμο** ή **εκκεντρικότητας**... πολλαπλασιάζονται». Και ρωτάμε οί άγωνιστές, οί έπαναστάτες, οί πολιτικά ένταγμένοι (πού άποσιωπούνται στό βιβλίό), πού άνήκουν; Στά **«δριακά φαινόμενα»** ή μήπως στους **«μιοέμ και τούς εκκεντρικούς»**; Μέ τέτοια κενά (ή χείροτερα, ύπαινιγμούς) θά διδαχθεί(!) ή νέα γενιά τή διαδικασία «κοινωνικοποίησης τώρα και στό μέλλον. Γιατί όπως φαίνεται έχει άνατεθεί ή συγγραφή του όριστικού σχολικού βιβλίου για τς έπόμενες σχολικές χρονιές. Και ρωτάμε: **μέ τό ίδιο περιεχόμενο; και βασισμένο στα ίδια παιδαγωγικά πρότυπα;** Για όποιον δέν έχει πεισθεί για τό κρίσιμο τής τελευταίας έρώτησης παραπέμπω, κλείνοντας, στί όδηγίες πού δίνει ό συγγραφέας πρós τούς μαθητές στή σελίδα 14 για τή μεθοδό άπάντησης στις έρωτήσεις κάθε κεφαλαίου, όπου τούς όδηγει στην έπισήμανση, διαδοχικά, του κεφαλαίου, τής παραγράφου, τής φράσης πού «περιέχουν στοιχεία άπάντησης για τό έρώτημα». Και μέ βάση αυτό τούς προτρέπει νά άπαντήσουν έλεύθερα «άπό τή φρασεολογία του βιβλίου» (sic), «κρατώντας μόνο τούς **ανάγκαιους όρους**».

Η φιλοσοφία τής παιδαγωγικής πού άποκαλύπτεται εδω μπορεί νά χαρακτηριστεί έπακριβώς ως **Η ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΗΘΙΣΗΣ**